

23. A. W. E. Dek, *Genealogie der heren en graven van Egmond* (2e dr., Zaltbommel, 1970).
24. A. P. van Schilffgaarde, „De commanderie te Buren“ in: *Bijdragen en Mededelingen Gelre* 32 (1929) 233-235; J. E. A. L. Struick, *Gelre en Habsburg 1492-1528* (diss. Nijmegen, 1960) 30-31; „Visitatieverlagen van de Johanniterkloosters“ 163, 178.
25. Drossaers, *Archief van de Nassause Domeinraad*, II⁴, briefregest 545.
26. *Die Generalkapitels-Rezesse der Bursfelder Kongregation*, ed. P. Volk, I (Siegburg, 1955) 494, 493, 252, 478.
27. Dankzij het artikel van P. J. W. Beltjes, „Antonius van Laing, eerste graaf van Hoogstraten, en de glasschilderkunst“ in: *Liber amicorum Jozef Lauwerys* (Hoogstraten, 1976) 58, 54. Bij de gift van 1521: de sterfdatum van Frederik van Egmond - door Dek en Drossaers niet vermeld - is volgens Gerardus Geldenhauer's *Collectanea* (ed. J. Prinsen, Amsterdam, 1901) 8 december 1521 (p. 24).
28. *Generalkapitels-Rezesse*, I, 514.
29. GAU, stadsarchief, I, 626 en 634, rekeningen van de 2de kameraar. Bij het kapittel van St. Pieter komen deze giften niet voor in het bewaarde gedeelte van de fabrieksrekeningen (RAU).
30. Respectievelijk Willem van Lokhorst look in Oudmunster, 499-3, f. 606 en St. Marie 347-1, f. 21), koorbisschop Thomas van Nijkerken (stadsrek. 1524/25 f. 49v), proost van Leiden Amelius van Zuilen van Nijveelt (stad 1531/32 f. 37v.).
31. P. Q. Brondgeest, *Bijdragen tot de geschiedenis van het gasthuis, het klooster en de balije van St. Catharina der Johanniter-ridders* (Hilversum, 1901) 105.
32. Stadsrek. 1535/36 f. 34, 38, 1536/37 f. 28; St. Marie, 347-1, f. 50.
33. Stadsrek. 1539/40 f. 29v.
34. Bartholomeus Knijff (stadsrek. 1540/41 f. 29, 1542/43 f. 35).
35. Zie noot 27.
36. Op grond van de (niet uitputtend gemaakte) excerpten betreffende 16de-eeuwse kunst en kunstenaars voor prof. dr. J. G. van Gelder, thans in Centraal Museum; RAU, St. Pieter, 191, 1560/61, f. 182v.
37. *Jaarboek Oud-Utrecht 1982*, 23, laatste van noot 20.
38. Jeremy Bangs, *Cornelis Engebrechtsz. 's Leiden* (Assen, 1979) 113. Van Buchel heeft in zijn *Inscriptiones monumentaque in templis et monasteriis Belgicis inventa* (UB Utrecht hs. 1648) vele glazen van deze kerk beschreven, maar aan het bisschopsglas zelfs geen opmerking gewijd, wat hij in de Haarlemse kerk nog wel deed (p. 75-82, 151-155 resp. 139).
39. Het verzet van de orde tegen de keizerlijke voordracht (zie bij noot 13; *ibidem* 533 noot) werd pas in 1544 gestaakt.
40. *Monumenta*, f. 129; tussen beide in noemt hij Paulusabt Mattheus van Goch, overl. 15 febr. 1535 (J. W. C. van Campen, „De Dood in de Paulusabdij“ in: *Jaarboek Oud-Utrecht 1981*, 180).
41. Drossaers, *Archief van de Nassause Domeinraad*, II³ oorkonderegest 1342; J. W. C. van Campen, „De Utrechtsche Jeruzalembroederschap“ in: *Jaarboekje Oud-Utrecht 1935*, 67, 73-75.

HEEFT DE KORENMOLEN VAN IJSSELSTEIN EEN VALSE (BIJ)NAAM?

De laatste jaren wordt de IJsselsteinse korenmolen steeds vaker de Windotter genoemd. Dit gebeurt in krante- en tijdschriftartikelen en zelfs in het tijdschrift van de Historische Kring IJsselstein. Ook in boekjes zoals dat van drs. H. A. Visser, *Molens in Utrecht in oude ansichten*, 1980, wordt de IJsselsteinse korenmolen de Windotter genoemd. Als in deze recente publikaties een bron vermeld wordt, dan is dit steeds het in 1972 verschenen *Utrechts Molenboek*, dat door verschillende schrijvers is samengesteld. De schrijver van het betreffende deel van het molenboek geeft echter geen bronnen, waardoor niet te achterhalen is, waar hij deze naam vandaan heeft gehaald.

De kans is echter zeer groot, dat er sprake is van een vergissing of door de schrijver zelf, of door de bron die hij geraadpleegd heeft. Het is natuurlijk nooit uitgesloten, dat iemand de korenmolen ooit Windotter genoemd heeft, maar de naam is in IJsselstein nooit gangbaar geweest en voor 1972 zelfs nooit gehoord, ook niet door mensen die de molen destijds gedeeltelijk gesloopt hebben.

De naam Windotter lijkt een toepasselijke naam voor een molen en ik geloof dan ook dat deze naam bestaan heeft. Omdat de otter een specifiek waterdier is, acht ik de naam meer toepasselijk voor een watermolen. Mijn onderzoek naar de naam Windotter heeft alleen opgeleverd, dat er in Nederland geen molen meer bestaat, die deze naam draagt. Verder onderzoek naar deze naam onder de duizenden verdwenen molens, waarbij verschillende molenkenners zijn ingeschakeld, heeft tot op heden ook niet tot resultaat geleid.

Een voor de hand liggende vergissing zou kunnen zijn, dat er in Ysselsteyn in Limburg een molen gestaan zou hebben, die de naam Windotter gedragen heeft. Om dit na te gaan heb ik contact gezocht met het gemeente-archief van Venray, de gemeente waaronder het Limburgse Ysselsteyn ressorteert. Uit dit contact is slechts nam voren gekomen dat Ysselsteyn een ontginningsdorp is dat in het begin van de twintiger jaren van deze eeuw gesticht is, en dat er nooit een molen gestaan heeft. Deze mogelijkheid is dus uitgesloten.

Gezicht op den korenmolen.

IJsselstein.

De korenmolen van
IJsselstein in 1908
(Coll. van de auteur)

Als er inderdaad een relatie bestaan heeft tussen de Windotter en het Utrechtse IJsselstein, dan zou het als volgt gegaan kunnen zijn:

Na een storm, brand of andere kalamiteit, waarbij grote schade is ontstaan aan de korenmolen of een van de watermolens, is de schade hersteld met onderdelen van een voor afbraak bestemde molen die de Windotter heette. Bij zo'n situatie kan gezegd worden dat de Windotter naar IJsselstein is gegaan, hetgeen dan de bron kan zijn voor de naam Windotter voor een IJsselsteinse molen. Dit betekent echter niet dat een molen in IJsselstein zo geheten heeft.

Op de korenmolen heeft voor zover bekend nooit een naam gestaan. Bij de sloop van de kap is ook geen naam gevonden. De in 1732 gebouwde korenmolen van IJsselstein is altijd aangeduid als „'s Heeren Koor-nemolen" (korenmolen van de heer van IJsselstein), de „Dwang-Wind-Korenmolen" of gewoon als de „Korenmolen van IJsselstein" of iets dergelijks. Dit wordt bevestigd door het volgende. Als een molen een naam heeft, wordt deze bijna altijd genoemd in artikelen, berichten in kranten, tijdschriften en dergelijke. In mijn bezit zijn teksten en kopieën van kranten-artikelen over de IJsselsteinse korenmolen uit de jaren 1752, 1764, 1767, 1770, 1850, 1858 en 1918, waarbij nimmer een naam genoemd wordt. Ook in tijdschriftartikelen uit de jaren 1908, 1930 en 1935 wordt geen naam genoemd. Dit is geheel anders dan bijvoorbeeld bij de korenmolen in Montfoort, die zowel in kranten als in tijdschriften bijna altijd aangeduid wordt als de korenmolen „De Valk".

In geen enkele beschrijving, gids of boek uit de 18e, 19e of 20e eeuw heb ik de naam Windotter kunnen vinden. Ook in door mij onderzochte archiefstukken ben ik de naam Windotter niet tegengekomen, terwijl het toch zeker in de 18e en 19e eeuw zeer gebruikelijk was om zelfs vele woonhuizen met een naam aan te geven, laat staan een molen. Ook hebben bekende schrijvers over IJsselstein zoals J. J. Abbink Spaink, J. G. M. Boon en W. F. J. den Uyl deze naam nooit in

archiefstukken of anderszins gevonden, anders hadden zij deze zeker in hun boeken of artikelen vermeld. Tenslotte kan ik nog mededelen dat vele historisch geïnteresseerde geboren of getogen IJsselsteiners vóór 1972, het jaar waarin het *Utrechts Molenboek* uitkwam, nog nooit van de naam Windotter hadden gehoord, terwijl een naam toch vaak onder de bevolking blijft voortleven.

Het voorgaande geeft in ieder geval aan, dat als de naam Windotter niet op een vergissing berust, hetgeen ik het meest waarschijnlijk acht, die naam in IJsselstein in het algemeen onbekend en ongebruikelijk is geweest en hooguit slechts zeer korte tijd gevoerd zou kunnen zijn. Ik hoop dan ook dat door deze bijdrage de (bij)naam van de in 1732 gebouwde „Koren-molen van IJsselstein" verdwijnt.

R. J. Ooyevaar

DANK AAN DE BEZORGERS VAN DE JAARBOEKEN

In december gingen weer veel leden van onze vereniging op pad om hun mede-leden het Jaarboek Oud-Utrecht 1983 te bezorgen. Allen die de regen troseerden, past een woord van dank. Door de jaarboeken niet met de post te verzenden bespaart de vereniging zich enkele duizenden gulden, die nu voor andere zaken kunnen worden aangewend.

Ieder die er in stad en provincie op uit trok, danken wij van harte. En heel bijzonder de heer W. Uittenbogaard die de distributie van de jaarboeken organiseerde. Bij het jaarboek 1984 hopen wij op ieder weer een beroep te mogen doen.

Het bestuur